

EEN WONDER TE WOERDEN?

door C.J.W. Gravendaal

In de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage bevindt zich in de pamflettenverzameling een tweetal merkwaardige uitgaven die ons iets vertellen over Evert Willemsz Bogardus die in 1607 te Woerden werd geboren.

De titels van deze pamfletten zijn:

- Waerachtighe ende seeckere gheschiedenisse dewelcke is gheschiedt binnen de Stadt Woerden, hoe dat Godt almachtich zijn Wonder-werck heeft betoont aan een seecker Weeskindt genaemt Evert Willemsz. hetwelck hij heeft besocht met doofheyd ende stomheyd ende hoe dat hem wonderde dingen zijn wedervaren dewelcke hem, so hij schrijft, van den Engel Gods zijn geopenbaert, ende tot ghetuygenisse der waerheyd, soo is dit van den Rector binnen Woerden als wesende sijn Meester geaffirmeert ende bevesticht ende met eyghener hant onderteekent.
Dit is ghepasseert den 18. ende 19. Januarij, nieuwen Stijl, men seghet dat hij nu wederom wonderlijcke dinghen spreekende is.
(t' Utrecht Ghedruckt bij herman van Borculo, onder den Dom. 1623)
- Waerachtige Geschiedenisse hoe dat seker Weeskindt binnen Woerden, out ontrent XV jaren, tot tweemalen toe van den Heere met stommigheyd, doofheyd, somtijts oock met blintheyt besocht, ende van het gebruyck syns verstants berooft zijnde: De sonden bestraffende, ende Gods toorn verkondigende, wonderbaerlijcken door de kracht des Heeren 't selve alles wederomme verkregen heeft.
Op het alder-oprechtste, nae de waerheyd, bijeen gestelt ende vergaderd door L. ZASIUM, Rectorem binnen Woerden.
Naer voor-gaende visitatie bij den Kercken-Rade der Stede Woerden gedaen, behoerlijcken bij de E. Magistraet ter selver Stede geaprobeert.
(t' Amstelredam, Door Marten Iansz. Brandt, Boeck-verkooper, wonende aende Nieuwe-Kerck inde Gereformeerde Catechismus. 1623)

Het voorwoord van deze laatste uitgave vermeldt:

“Dese so wonderbaerlijcke gheschiedenisse sal blijcken, Christelijcke ende Godvruchtige Leser, uyt de Schriften des Jongelinckx selve, aen den welcken ende door welcken dit soo wonderbaerlijck werck gheschiedt is.

Van welke schriften de waerachtige Copyen hiernaer volghen.

Twee Liedekens, dewelcke de Jonghelingh selve de eerste-mael verlost zijnde, den Heere tot lof ende danck gemaect heeft; met oock de Annotationes op de kant van dien gestelt.

Hoe hem de Heere ten tweeden-male wederom de spraek ende het gehoor, 't nutten van spijs ende dranck, jae oock eenen kleynen tijd het gebruyck synes verstants benomen heeft.

Hoe dat de Jonghelinck wonderbaerlijcken wederom syn spraek ende gehoor verkregen heeft.

Daer benefens oock bij ghevoeght, hoe dat hij ydereen vermaend tot afstant van sonden, ende tot beteringe des levens, als oock van den rechtveerdigen toorn onses Gods.

Noch een ander wonderbaerlijck ende aenmerckenswerdige geschiedenisse, nadat hij ten tweedemale wederomme verlost is geweest.”

De approbatie van de Kercken-Rade geeft ons een extra waarborg voor de juistheid van de historie. In zijn verklaring lezen wij:

“De Kerckenraed van de ware Ghereformeerde Kercke binnen Woerden, verstaen, gesien, ende gehoort hebbende alles hetgene wat sich toegedragen heeft met seker Jongeling, met namen Evert Willemsz. aengaende het verliesen van zijn spraec, gehoor, ende verstant, als oock voornamelijk het wonderbaerlijck wederkrijgen des selvigen door de kracht Godes. Mede doorlesen ende gecollationeert hebbende teghen de principalen; hetgene dat Dom: Lucas Zasius, Rector der Latijnsche Schole alhier, van alle die dingen des Jongmans eygen schriften, te same vergadert, ende bij een gestelt heeft. Verklaert, dat dat selvige alles met de onfeylbare waerheyd accordeert, ende van een yder voor deselve mach aenghenomen worden. Oordeelt oock dat het tot verbreydinge van de eere Godes, stichtinge zijner Gemeynthe, ende veler menschen waerschouwinghe behoort door den druck ghemeyn ghemaect te worden, recommanderende hetselve aen alle goedhertighe Lesers, dat sy het sonder voor-oordeel doorlesen, ende vele profyt daer mede doen tot harer besten, ende eewiger saligheyd. Ende is tot meerder bevestenisse van desen, uyt name ende last der geheelder vergaderinge voornoemt, bij ons ondergeschreven.

Geteekent in onsen Kercken-Raed, desen XXVI Januarij, nieuwen stijl, Anno 1623.

Henricus Alutarius, Dienaer des H. Evangelij, binnen Woerden

Iacobus van Cralingen, Dienaer Iesu Christi ende zijner Gemeynthe tot Woerden.”

Het “Historisch Verhael alder ghedenckweerdichste geschiedenis die hier en daer in Europa van 1621 (tot 1632) voorgevallen zijn” van Claas Wassenaar vermeldt in deel XV blz. 64:

Junius 1628: Onlancks heeft men gesien binne Woerden een Weeskint, dat subtylyck den Stomme speeldede en wiert de actie van een yder aldaer voor waerachtich aenghenomen behalven bij een diepsinnich Predicant die niet conde verstaen dat een Persoon soo wech gevoert conde werde dat die altemet buyte spraeck en daerna weder ter spraeck conde comen: evenwel quamt in 't eynde soo verre dat de Boeverye voor den dach quam en een gheschrift door dese Landen ghestroyt wiert om 't vorighe dat seer sottelijck tot schande van de schrijver beschreven was te vernietighen.

Gelukkig zijn de exemplaren in de Kon. Bibliotheek gespaard gebleven. Wij zijn nu in staat een “liedeke” van Evert Willemsz., dat ongetwijfeld tot de vroegste Woerdense poëzie behoort ter afsluiting van deze geschiedenis op te nemen.

Op 17 juli 1627 schrijft men Evert in als student aan de Universiteit van Leiden. (zie Album Studiorum Academiae Lugduno Batavae).

De notulen van de vroedschap van Woerden vermeldden:

“Voorgesteld sijnde inde vergaderinghe bij Gerrit Gijsbrechtse Vergeer vanwege Evert Willemsz. wonnende int weeshuys dat derselven Evert na eenighe jaeren bij den Rector deser Stede te school hadde gegaen, ende hij soo verre is gecomen dat hij nyet meer in sijne studie bij den selven rector can profyteren. Ende nadien eenighe van sijne vrienden hem presenteerden ende te vreden waren hem een half jaer te versorgen van sijne montcost soo versocht hij dat de heere vroetschappen hem geliefden te consenteren om hem te mogen begeven naer de stad Leyden om aldaer in de Latijnsche scholen sijne begonnen studie met meerdere vrucht te vorderen.

Is tselvige voorgestelde bij de vroetschap goetgevonden, ende mitsdien geconsenteert dat de voorsz Evert Willems hem voor den tyt van een half jaer sal mogen metterwoon begeven tot Leyen omme sijne studie te bevorderen.

Veel is er over Evert als student en predikant nog bekend doch dat valt buiten het bestek van deze bijdrage.

GEESTELIJK LIEDEKEN – Ghemaect binnen Woerden in Holland
den achtsten october 1622 – Op de wijze van den 100. Psalm Davids.

Eere zij Godt van hemelrijk
Dat hij betoont heeft krachtelijck
Aen een Jonghelingh wilt verstaen
Daer aen heeft God seer wel gedaen

Want doof en stom heeft hij geweest
Simpel en blint. God heeft geneest
Door sijn engelen wilt verstaen
Die quamen daer vliegende aen

Dewelcke tot hem seyden: Siet
Ick koom tot u en vreeset niet
Dat ick u soud' gheven een paer
U verstand en ghesicht seer klaer

Nu geef ick u ghesicht, verstant
Omdat ghy den Heer vreeset, want
En dient den Heer in vrees soet
En leeft in sijn geboden goet

Want het is nu de wil van Godt
Dat ghy levet in sijn ghebod
En doen God'lijcke dingen klaer
Daerom ick u verlichte swaer

Dat heeft hij ghedaen metter spoet
Doen trock hij weer naer den Heer goet
Hij was noch anderhalf weeck dom
Dat hij noch was doof ende stom

Doen quam den Engel in der nacht
En gaf gehoor, spraek metter macht
Doen sagh hij hem niet weer voorwaer
Want hij was naer den hemel klaer

So dat hij nu gesicht, verstant
Gehoor en spraek seer helder vant
Als hij te voren heeft met een:
Eere zij God den Heer niet kleen

Lesen wij niet in Godes Woord
Van den levendigen God voort
Hoe hij kreup'len heeft laten gaen
Melaetschen heeft niet laten staen

Want God heeft door sijn eyghen kracht
Getoont aen de stomme sijn macht:
Soo dat hij verlicht all' gebreck
De doove hoord, de stomme spreckt

Sij seyden hem aen allen kant
Doen hij weer quam tot sijn verstant
Dat hij niet geten hadd' eertejn
In negen dagen groot noch kleyn

Och wat de mensch met onverstant
Heeft God niet macht aen allen kant
Om de menschen te spijsen fijn
Dat s' hongereich noch dorstigh zijn

Spijsden hij niet in de Woestijn
Vijf duysent mannen alsoo fijn
Met de twee viskens alsoo reyn
Met de vijf gerste-brooden ghemeyn

Hij spijsden vijfdusent man vroet
Behalven vrouw en kinders soet;
Noch vergad'ren sy-lieden daer
Twaelf korven so wij lesen klaer

Elias van d'Raven gevoed
Daniël in den kuyl behoed
En door Habacuc gespijst soet
Betuyght ons God in overvloet

O God ghy zijt een God seer goed
Ghy die de mensche al behoed
En wild niet dat se schand' begaen
In uwen arm wilt se ontfaen

Och wij menschen alle te saem'
Gods woord is ons niet aengenaem
Wij hooren niet na Gods gebodt
Met Gods woord houden wij den spot

De Heer die ghevet ons sijn woord
Maer het blijft in de sond' vermoord
De Liefde die is aen de kant
Haet ende Nijd is daer geplant

Weest op des Heeren komst bedacht
De dwase Maeghden niet en slacht
So Christus leert in elcker tijd
Dat men sal waken metter vlijd

O wee mensche wie dat ghy zijt
God sal rek'nen ten laetsten tijd
Yder mensche sal loon ontfaen
Van 't welck hij sal hebben gedaen

O God ghy zijt een God so goed
Tot u so vallen wij te voet
En wild ons doch genadigh zijn
Als wij komen voor u aenschijn

Die dit Liedeken heeft gedicht
Die heeft quyt geweest sijn gesicht
Verstand, gehoor en spraek met een
En het is noch een Jong'ling kleen

So dat hij met verstand, gesicht
Gehoor en spraek nu zij verlicht
Alleen door Gods hand sterck in macht
En door zijn wercking metter kracht

Oorlof mijn Broeders algemeyn
En oock mijn Susters groot en kleyn
Tot God neemt altijd uwen keer
En bout altijd op God den Heer.